

Ekologisen kompensaation pilotointi -hankkeen ohjausryhmän kokous 2/2022

Aika: Maanantai 12.12.2022 kello 14.00–16.00
Paikka: Teams-kokous
Läsnä: Suvantola Leila, ympäristöministeriö, puheenjohtaja
Aalto Silja, Uudenmaan liitto (poistui klo 15.30)
Alppi Samuli, ympäristöministeriö (liittyi klo 14.05)
Asikainen Anna-Rosa, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Ervola Asta, Metsähallitus Metsätalous Oy
Hyvärinen Marketta, Väylävirasto
Irjala Antti, ympäristöministeriö
Laurila Juha, Infra ry (liittyi klo 14.08)
Lumiaro Riku, Suomen ympäristökeskus
Lyytikäinen Satu, Aluehallintovirasto
Moilanen Atte, Helsingin yliopisto, BOOST-hanke
Mättö Minna, Kuntaliitto
Pappila Minna, Suomen ympäristökeskus
Pihlainen Sampo, Suomen ympäristökeskus
Puhakainen Lauri, Etelä-Savon ELY-keskus
Salo Pälvi, Suomen ympäristökeskus
Sederholm Camilla, Natur och Miljö rf (liittyi klo 14.06)
Solbär Tiina Lovisa, Saamelaiskäräjät
Syrjälä Ulla, AA Sakatti Mining Oy

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Leila Suvantola avasi kokouksen klo 14.04.

Asialistaan lisättiin uusi kohta 2 (Luonnonsuojelulain tilanne), minkä jälkeen asialista hyväksyttiin.

2. Luonnonsuojelulain tilanne

Puheenjohtaja kertoi, että huomenna 13.12.2022 on lakiehdotuksesta päättävä äänestys eduskunnassa. Ekologinen kompensaatio on edelleen mukana ehdotuksessa.

Ekologisen kompensaation rekisterin valmistelu etenee vahvasti KEHA-keskusten teettämänä, parhaillaan on tekeillä määrittelyt. Rekisterin toteutus tapahtuu alkuvuoden 2023 aikana, sillä tavoite on, että valmis rekisteri on käytössä kesäkuun 2023 alkuun mennessä.

Myös luonnonsuojeluasetuksen tulisi olla silloin voimassa, ja tämän vuoksi asetuksen tulisi lähteä lausuntokierrokselle huhtikuussa 2023. Asetukseen on erityisesti täsmennettävä hyvityksen täysimääräisyyden kriteerit, ja tässä työssä [BOOST-tutkimushanke](#) on ollut tärkeässä roolissa.

3. Hankkeen eteneminen ja ensi vuoden suunnitelmat

Riku Lumiaro esitteli Ekologisen kompensaation pilotointi -hankkeen etenemistä vuonna 2022 ja suunnitelmia vuodelle 2023. Minna Pappila ja Pälvi Salo täydensivät esittelyä. Hankkeen työt on jaettu neljään työpakettiin (TP).

TP1:ssä (Laskentamallin testaaminen) on edistetty ekologisen kompensaation haitta- ja hyvityslaskentaa yhdessä BOOST-hankkeen kanssa. BOOST:ssa on kehitetty laskennan avuksi Excel-laskentataulukkoja, jotka noudattavat aiemmin linjattuja kompensaation pääperiaatteita. Kompensaatiopilotissa puolestaan on testattu näiden laskentataulukoiden käytettävyyttä erilaisten esimerkkitapausten, erityisesti pilottikuntien valitsemien esimerkkien avulla. Laskentaa varten tarvitaan tietoa haitan ja hyvityksen kohteina olevien luontotyyppien ekologisesta tilasta (rakenteesta ja toiminnasta) sekä käsitys siitä, miten eri luontotyypit kehittyvät hyvittävien

toimenpiteiden seurauksena (vaste). Luontotyyppien ekologisen tilan arvioinnissa käytettäviä muuttujia (mittareita) ja niiden luokittelua määritellään yhdessä luontotyyppiasiantuntijoiden kanssa työpajoissa. Ensimmäinen työpaja järjestettiin 10.11.2022, ja toinen työpaja järjestetään 14.12.2022. Työ jatkuu etätyöpajojen sarjana tammi-helmikuussa 2023, ja kevään 2023 aikana arvioidaan myös erilaisiin toimenpiteisiin liittyviä vasteita.

TP2:ssa (Hyvitysten tuottaminen, sidosryhmäyhteistyö) toteutettiin tammi-huhtikuussa 2022 kyselytutkimus eri sidosryhmien edustajille, kuten kunnille ja yrityksille. Haastatteluja tehtiin yhteensä 27. Niiden pohjalta on tehty Yhteenvedo sidosryhmähaastatteluista -raportti (15.6.2022) ja valmisteilla on tieteellinen artikkeli. Työpaketissa on myös järjestetty useita palavereja pilottikuntien kanssa, ja yhteistyötä Fortumin ja MTK:n kanssa on jatkettu. 7.9.2022 järjestettiin kaikille avoin, mutta erityisesti luonnonsuojelujärjestöille suunnattu kompensaatioaiheinen webinaari, johon osallistui noin 90 henkilöä. Samana päivänä järjestettiin myös työpaja Suomen luonnonsuojeluliiton kanssa työpaja, jossa käsiteltiin kompensaatioon liittyviä huolia ja toiveita. Työpajaan osallistui 10 henkilöä. Työpajan yhteenvedo on [ladattavissa hankesivulta](#). TP2:ssa on myös osallistuttu kompensaatioaiheisiin some-keskusteluihin (Riku Lumiaro) sekä Biodiversiteettisäätiön perustamiseen tähtäävän työvaliokunnan toimintaan (Minna Pekkonen).

TP3 (Hallintokäytännöt) toteutti ELY-keskuslaisille kyselytutkimuksen maaliskuussa 2022, jolloin velvoittava kompensaatio oli vielä mukana LSL-ehdotuksessa. Kyselyssä kartoitettiin erityisesti poikkeuslupamenettelyn ja kompensaation yhdistämistä koskevia asioita. Keväällä (17.5.2022) järjestettiin ekologisen kompensaation laskentamenetelmää alustavasti esittelevä webinaari, johon osallistui noin 50 elyistä. Syksyllä (21.11.2022) järjestettiin toinen ELY-keskuksille suunnattu webinaari ja työpaja, jonka aiheina olivat kompensaatiolaskenta, hyvityssuunnitelman sisältövaatimukset sekä ELY-keskusten tarpeet sujuvan kompensaatioprosessin mahdollistamiseksi. Webinaariin osallistui yli 80 henkilöä. ELYt toivovat etenkin koulutusta, lisäresursseja ja yhteistyöverkostoja sekä selkeää selkänöjää kompensaatiopäätösten perustelun tueksi. Ulkopuolisena asiantuntijana työpaketissa on avustanut Taina Kojola.

TP4:n (Laadunvarmistus ja standardointi) työt käynnistyvät varsinaisesti vuonna 2023, jolloin kootaan yhteen eri toimijoiden tarpeita kompensaation toimintamallin ohjeistukselle ja lisäkoulutukselle. Ensi vuonna selvitetään myös toimivimpia tapoja toimijoiden pätevyiden osoittamiseksi. Keväällä 2023 järjestetään yhdessä Proftest SYKEN kanssa vertailupilotti heikennyksen arvioinnista ja laskennasta. Vertailupilotissa tarkastellaan, millaiseen tulosaarukkaan eri toimijat päätyvät saman tausta-aineiston ja ohjeistuksen pohjalta. Vastaavanlainen vertailupilotti on tarkoitus tehdä myös hyvityksen arvioinnista ja laskennasta mahdollisesti syksyllä 2023, kunhan hyvityksen arvioinnin ohjeistus on ensin täsmäntynyt (ks. TP1). Vertailupilottien tulokset auttavat kompensaatioiden ohjeistuksen tarkentamisessa. Vertailupiloteista saatu kokemus hyödyttää mahdollisten virallisten vertailumittausten ja pätevyyskokeiden suunnittelussa, ja niiden tulosten pohjalta arvioidaan myös henkilösertifioinnin tarvetta

Erilaisista vuoden aikana tapahtuneista muutoksista huolimatta hanke on saavuttanut vuodelle 2022 asetetut tavoitteet. Vuonna 2023 hanke jatkaa yhteistyötä jo olemassa olevan sidosryhmäverkoston kanssa, ja yhteistyöverkosta myös laajennetaan. Kompensaatiolaskennan kehittäminen jatkuu. Maastotöitä tullaan tekemään kuntien sekä suunnitteilla olevan Biodiversiteettisäätiön kanssa. Kompensaatiotietoa kootaan uudistetulle Ymparisto.fi-verkkosivustolle, ja hankkeen etenemisestä viestitään monin eri tavoin.

4. Keskustelu, kysymykset

Keskusteltiin **velvoittavan kompensaation poisjäämisestä** lakiehdotuksesta ja tämän mahdollisista vaikutuksista hankkeen työpakettien painotuksiin ja sisältöihin. Todettiin, että

velvoittava kompensaatio olisi vauhdittanut **kompensaatiomarkkinoiden** syntymistä; se olisi edellyttänyt esimerkiksi nopeampaa markkinapaikan perustamista. Toisaalta velvoittavien kompensaatioiden määrä olisi ollut varsin pieni, myös vapaaehtoisessa kompensaatiossa markkinoiden synty on keskeisessä roolissa ja markkinapaikkoja ollaan jo luomassa. Suomessa on nyt joka tapauksessa suunniteltu kompensaatiomenettely sellaiseksi, että muissa maissa aiemmin tehdyt virheet pyritään välttämään (esim. väliaikaiset kompensaatiot Saksassa).

Monilla hankkeen pilottikunnilla on kiinnostusta tarkastella kompensaation mahdollisuuksia omilla maa-alueillaan, mutta esimerkiksi pääkaupunkiseudulla kunnat joutuvat todennäköisesti ostamaan joko maata tai luontoarvoja oman alueensa ulkopuolelta. Yksityiset maanomistajat voivat halutessaan tarjota maita hyvitykseen. Biodiversiteettisäätiön tarkoitus on auttaa markkinoiden käynnistymistä yksityisten mailla. Nähtäväksi jää, käydäänkö kauppaa lopulta luontoarvoilla vai maapohjalla.

Esitettiin kysymys **laskentatyökälun avoimuudesta**, maksullisuudesta ja saatavuudesta sekä **mahdollisista koulutuksista** sen käyttöön. Atte Moilanen vastasi BOOST-hankkeen osalta, että Excel-laskentapohjat ja niiden käyttöohjeet tulevat avoimesti saataville, koska kyseessä on julkisrahoitteinen hanke. Eri luontotyypeille on tehtävä laskentapohjista eri versiot. Puheenjohtaja täydensi, että YM tulee keväällä 2023 järjestämään koulutuksia sekä luonnonsuojelulaista että ekologisesta kompensaatiosta; koulutustoiheet ja -tarpeet saadaan selville pilottihankkeen kautta. Todettiin myös, että TP1:ssä laskentamallin kehittämiseen liittyvä luontotyyppien ekologisen tilan mittarien, tilaluokituksen ja vasteiden määrittely hyödyttää kompensaation lisäksi myös muita luonnonhoito- ja ennallistamishankkeita, sillä samoilla muuttujilla voidaan arvioida esimerkiksi muiden kuin kompensaatiotoimenpiteiden vastetta ja kustannustehokkuutta.

Keskusteltiin **kompensaatioon liittyvistä kaavamerkinnöistä** ja lisäisyydestä. Kunnat ovat toivoneet omaa kaavamerkintää sellaisille alueille, jotka varattaisiin ekologiseen kompensaatioon. Tällainen kaavassa tehty ”varaus” ei heikentäisi kompensaation lisäisyyttä. Myös kaavassa Luomerkityillä alueille tehtävät *ennallistamistoimet* voivat olla osa hyvitystä. Keskustelussa todetaan, että tarvitaan hyvät kriteerit ja periaatteet sellaisille alueille, joille kompensaatiomerkintää sovellettaisiin kaavassa. Uudesta merkinnästä seuraisi paljon kysymyksiä, kuten mikä olisi sen juridinen merkitys – mitä oikeuksia ja velvollisuuksia siitä seuraisi? Kaavoituksen ja kompensaatioiden suhdetta aletaan tarkastella siinä vaiheessa, kun itse kompensaatiomenettely on saatu selkiytettyä. Kunnat on otettava tähän työhön mukaan, sillä kaavoitusmonopoli on kunnilla.

Keskusteltiin myös ekologisen **kompensaation sijoittumisesta kaavahierarkiaan**. Kaavoissa eivät tule ilmi kaavan laadinnan aikana toteutetut, lievennyshierarkian mukaiset välttäminen ja lieventäminen, vaan näistä pitäisi viestiä enemmän. Kaavoitusta ja kompensaatioita pitäisi kunnissa suunnitella yhdessä. Monien isojen tie- ja muiden hankkeiden luvitusta ja suunnittelua ei tosin säännellä maankäyttö- ja rakennuslailla.

Lisäksi keskusteltiin hankkeen **viestinnästä** ja kompensaatioviestinnästä yleensä. Puheenjohtaja totesi, että ekologisesta kompensaatiosta kertovat hyvät verkkosivut ovat tarpeen kaikille kompensaatiotoimijoille. Tällainen kokonaisuus on tarkoitus rakentaa parhaillaan uudistettavalle Ymparisto.fi -sivuille ministeriön ja pilottihankkeen yhteistyönä. Pilottihankkeessa on jo panostettu viestintään mm. erilaisia vuorovaikutteisia tapahtumia järjestämällä, ja niitä tullaan järjestämään myös jatkossa.

Ohjausryhmä toivoi saavansa tietoa erilaisista kompensaatiota koskevista tilaisuuksista sekä väliaikatietoja kuntien pilottihankkeista. Todettiin, että kuntien edustajat voisivat itse kertoa kompensaatiohankkeidensa nykytilanteesta, ja kokonaisvaltaisemman lähestymistavan esittelyn voisi pyytää esimerkiksi Joensuusta tai Kotkasta. Yleisesti ottaen kompensaatiot etenevät kunnissa varsin hitaasti, eikä missään pilottikunnassa ole vielä lopullisia tuloksia.

5. Muut asiat

Keskusteltiin ennallistamisasetuksesta, sen suhteesta ekologiseen kompensaatioon ja lisäisyyden vaatimukseen. Joidenkin mielestä ennallistamisasetus poistaa ekologisten kompensaatioiden tarpeen. Puheenjohtaja kuitenkin totesi, että asetus velvoittaa vain valtioita, ei esimerkiksi kuntia tai yksittäisiä kansalaisia. Ekologinen kompensaatio on näin ollen yksi keino toteuttaa ennallistamisasetuksen tavoitteita. Asetuksen mukainen toiminta valtion omistamalla suojellulla alueella ei ole lisäistä, koska valtiolla on siihen velvollisuus (luontotyyppien hyvän tilan saavuttaminen). Tällaisen alueen ulkopuolella toiminta on lisäistä, ja esim. YSA-alueilla voidaan hyvitystoimenpiteillä tuottaa lisäisiä luontoarvoja. Lisäisyyden kriteerinä on siis se, ettei toimintaan ole velvollisuutta. Esimerkiksi kunta voi tuottaa ekologiseen kompensaatioon soveltuvia luontoarvoja virkistysalueella, ja tätä asiaa pitäisi viestinnässä tuoda enemmän esiin.

6. Seuraava kokous

Seuraava ohjausryhmän kokous pidetään 4.5.2023 klo 9.30–11.30.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 15.48.